

“ Platteland in Ontwikkeling ”

“Visie en activiteitenprogramma Plattelandsontwikkeling in de provincie Utrecht, 2006-2009”

Vastgesteld door GS 11 april 2006

1.	Een veelzijdig en vitaal Utrechts platteland.....	1
2.	Platteland van Utrecht.....	1
3.	Ambitie en doelen.....	4
4.	Kosten en financiering (budget).....	5
5.	Activiteitenprogramma	6
	Ambitie A. Vraaggericht ondernemen voor de Utrechtse samenleving	7
	Doel 1. Duurzame landbouw met een optimale (fysieke) landbouwstructuur	7
	Doel 2. Grotere professionaliteit van ondernemers en samenwerkingsverbanden	9
	Doel 3. Groei van verbrede landbouw en ‘nieuw’ ondernemerschap.....	10
	Ambitie B. Benutten van het Utrechtse natuurlijke en sociale kapitaal	12
	Doel 4. Duurzaam beheer van het landelijk gebied door landgebruikers en –eigenaren.....	12
	Doel 5. Meer mogelijkheden voor recreatief (mede)gebruik van natuur en platteland	13
	Doel 6. Streekidentiteit en –cultuur versterkt plattelandseconomie	15
	Doel 7. Een leefbaar landelijk gebied.....	16
	Ambitie C. Ruimte voor experimenten.....	17
	Doel 8. Provincie Utrecht is meer partner op het platteland.....	17
	Doel 9. Wet- en regelgeving voor plattelandsontwikkeling wordt ontwikkelingsgericht toegepast	18
6.	Rol provincie.....	19
7.	Gebiedsgerichte programmering.....	20
8.	Monitoring, communicatie en procedures	21

1. Een veelzijdig en vitaal Utrechts platteland

De provincie Utrecht zet in op een veelzijdig en vitaal Utrechts Platteland. Dat willen we bereiken door het vele groen, de mooie landschappen en het menselijk kapitaal in de provincie te benutten, door het vraaggericht ondernemen op het platteland te vergroten, en door te kijken of er nieuwe, meer experimentele wegen te vinden zijn om het platteland te ontwikkelen. In dit programma staat met welke activiteiten de provincie de komende vier jaar met haar partners aan deze ambities wil werken. Het platteland van Utrecht is sterk in ontwikkeling, maar deze ontwikkelingen bieden ook grote kansen.

2. Platteland van Utrecht

Platteland

Het platteland van Utrecht is bijzonder. Utrecht ligt weliswaar in de Randstad Holland en is een verstedelijkte provincie, het platteland beschikt ook over veel aantrekkelijk groen met waardevolle natuur. Als kleinste provincie herbergen we vijf nationale landschappen, waaronder 'het Groene Hart', 'Arnhem/Eemland' en 'Rivierengebied', met daarnaast 'de Utrechtse Heuvelrug'. De rijke cultuurhistorie van ondermeer de waterlinies ligt klaar om ontdekt te worden.

De belangrijkste beheerders van dit platteland zijn agrariërs. Zij onderhouden bijna zestig procent van Utrechts totale grondgebied. Bossen, natuur en recreatiegebieden vormen het attractieve decor voor een kleine 18 procent van de provincie. Particuliere (bos- en landgoed)eigenaren en drie natuurbeschermingsorganisaties beheren deze gebieden.

Ongeveer één vijfde van de Utrechtse bevolking woont op het platteland, de bijna één miljoen stedelingen van Utrecht hebben dit platteland allen binnen handbereik. Het veelzijdige en hoogwaardige groen op het platteland van Utrecht zorgt voor een aantrekkelijk investeringsklimaat. Het maakt Utrecht een provincie waar mensen graag wonen, werken en recreëren. In groter verband hangt de ontwikkeling van het platteland van Utrecht samen met de versterking van de internationale concurrentiepositie van de Randstad.

Daarom willen we zorgvuldig omgaan met de schaarse open ruimte van Utrecht.

Platteland

De begrippen platteland en landelijk gebied zijn aan elkaar verwant en worden vaak door elkaar gebruikt. *Platteland* is het niet-verstedelijkte deel van Nederland, waarbinnen ook dorpen en kleinere steden liggen (*Het platteland op de kaart*, LEI 2000). Daarmee omvat het platteland in de CBS indeling van gemeenten naar stedelijkheidsklasse de categorieën weinig tot niet stedelijk, dus met minder dan 1000 adressen per km². Deze definitie wordt ook gebruikt in de Agenda Vitaal Platteland van het ministerie van LNV. Onder *het landelijk gebied* wordt verstaan alle grond die wordt benut voor landbouw en natuur na afrek van de grond binnen de geluidsrijke zone langs rijkswegen en van matig tot zeer sterk stedelijke postcodegebieden.

Landbouw

Agrariërs in Utrecht hebben, net als elders, te maken met een afnemend perspectief. Europa bouwt de subsidies voor de landbouwsector steeds verder af, de inkomens dalen, er komt steeds meer (milieu)regelgeving, en de natuurlijke omstandigheden op veel Utrechtse bedrijven zijn niet optimaal. Daarnaast is door de stedelijke druk de grondprijs in de provincie hoog. Vanwege deze hoge kosten voor grond, voor melkquota en andere productierechten zouden agrariërs ook hoge opbrengsten moeten hebben, maar dat is niet het geval.

We verwachten dat van de huidige 2000 'betekenisvolle' agrarische bedrijven in Utrecht er in elk geval zo'n 700 tot 950 de komende 20 jaar zullen stoppen¹. Aan de andere kant zien we voor ruim de helft van de bedrijven wel toekomst. Of met hoogwaardige landbouwproductie, of met andere vormen van -verbrede- landbouw of nieuwe vormen van landgebruik.

¹ Er is geen adequaat onderzoek beschikbaar met gegevens over stoppende bedrijven voor Utrecht. De visies over het aantal bedrijven dat zal stoppen in Nederland lopen ook sterk uiteen. De inschatting van 700 tot 950 bedrijven die in Utrecht stoppen in dit programma kent dan ook geen wetenschappelijke onderbouwing. Het is een beleidsmatige inschatting op basis van ervaringen in de provincie Utrecht en het doortrekken van kengetallen over de afgelopen jaren.

Deze toekomst ontstaat niet vanzelf, die zullen land- en tuinbouwers zelf moeten ontwikkelen. Dat heeft niet alleen te maken met de hierboven geschetste, ongunstige economische vooruitzichten. Ook de samenleving vraagt om andere producten en andere manieren van produceren, waarbij 'duurzaamheid' een sleutelwoord is. Utrechtse agrariërs zullen milieu, natuur, en water moeten sparen en tegelijkertijd kwalitatief goed, veilig en gezond voedsel aan moeten bieden. Ook kunnen ze inspelen op de vraag naar andere producten en diensten, en die kunnen uiteenlopen van zorgfaciliteiten op de boerderij, wandelpaden tot arrangementen voor een authentiek verblijf op het platteland en broedplaatsen voor weidevogels.

De provincie wil er graag voor zorgen dat duurzame Utrechtse bedrijven onder optimale omstandigheden kunnen produceren en wil hen stimuleren om aan nieuwe vragen te voldoen. We verwachten ook dat agrarische ondernemers zorg dragen voor publieke doelen als natuur- en waterbeheer en een schone leefomgeving.

Al zullen veel bedrijven verdwijnen, we denken niet dat daarmee veel agrarische grond vrijkomt. Agrarische bedrijven met goede vooruitzichten kunnen samen met nieuwe plattlandsbedrijven de gronden in gebruik nemen, voor schaalvergroting. En 'stoppers' zullen hun grond vaak vasthouden. Alleen in veenweidegebieden zouden, door de slechte economische perspectieven van de melkveehouderij, wel gronden vrij kunnen komen.

Evenwicht

Tot nu toe is de provincie Utrecht een aantrekkelijke 'groene' provincie gebleven en binnen de Randstad is dat heel waardevol. Klachten over de 'verrommeling van het landschap' zijn hier nauwelijks te horen en de meeste gebieden in Utrecht kunnen we vitaal noemen: er is werk op bereikbare afstand, er is een rijk landschap met aantrekkelijke natuur, en het platteland van Utrecht is, inclusief de dorpen, een geliefde woonplek. Bovendien willen bedrijven zich er graag vestigen, ook op het platteland.

De prominente plek van de landbouw op het platteland staat onder druk, niet alleen door de aanleg van woonwijken of bedrijventerreinen (rode functies),

maar steeds vaker ook vanuit de natuur. Er liggen tal van plannen op allerlei terreinen waar behoeften groeien: wonen, recreatie, infrastructuur en bedrijvigheid. Mensen vragen ook steeds meer om rust, ruimte en openheid. De provincie Utrecht investeert in haar natuurlijke systemen zoals in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die de verbinding vormt tussen de diverse natuurgebieden. Ook waterbeheer is een natuurlijk systeem dat in de toekomst duurzaam moet kunnen blijven functioneren. We zien dat op het platteland van Utrecht recreatie en de zogeheten 'belevingseconomie' belangrijke groeimarkten zijn, die bijvoorbeeld de komst van maneges, golfbanen en horecaondernemingen met zich meebrengen. Voor al deze nieuwe functies en behoeften is niet zomaar ruimte op vrijkomend agrarisch land.

Mensen

In plattlandsvraagstukken gaat het steeds vaker niet alleen over grond en ruimte, maar ook over mensen. En ook in de provincie Utrecht zien we dat de leefbaarheid en sociale samenhang in de kleine kernen afnemen. Zo zijn er steeds minder voorzieningen voor jongeren en voor ouderen. Maar ook het contact tussen nieuwkomers en de authentieke bevolking neemt af. Deze sociale component wordt steeds belangrijker bij het zoeken naar oplossingen. Zo kun je in nieuwe bedrijven of multifunctionele gebouwen zaken als zorg en welzijn combineren. En als we kans zien actieve burgers bij de uitvoering van projecten te betrekken, zorgen zij voor draagvlak en kennis van de streek.

Regie

Het platteland van Utrecht verandert snel en de provincie wil graag als verantwoordelijk regisseur optreden. De Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland met het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) nodigen ons hiertoe ook uit. De provincie kiest er niet voor om bij plattlandsontwikkeling in detail het hoe, wat en waar te bepalen. We hebben te maken met een complex proces dat deels onvoorspelbaar en lastig stuurbaar is. De provincie geeft de inhoudelijke kaders en prioriteiten, en werkt met de gebieden aan de uitvoering. Het programma 'Platteland in Ontwikkeling' schetst de visie en daarmee ook de richting voor plattlandsontwikkeling. Het actieprogramma

bevat negen doelen en verschillende activiteiten waarmee we die visie willen realiseren. We verknopen vraagstukken die het lokale overstijgen met elkaar vanuit economisch, ecologisch en sociaal perspectief. Binnen de activiteiten voeren we projecten zelf uit, geven opdrachten of stellen stimuleringsgelden, menskracht en kennis beschikbaar. Zo brengen we ook de verschillende partijen met elkaar in contact.

In de Randstad blijft de druk op de ruimte groot, terwijl we voor het platteland in de provincie Utrecht vooral willen dat de economische, sociale en groene waarden zich in de toekomst blijvend kunnen ontwikkelen. Hiervoor is ondernemerschap van private en publieke partijen noodzakelijk. Dat bewoners zich willen inzetten voor hun omgeving en dat ons groene erfgoed zeer veelzijdig is zien we als startkapitaal voor activiteiten. De kunst is hoe de maatschappelijke vraag en het aanbod van ondernemerschap elkaar vinden. Wij als provincie treden hierin als (mede)ondernemer en als partner op.

Met dit Programma voor Plattelandsontwikkeling komen er middelen, ruimte en menskracht beschikbaar om aan de slag te gaan. De middelen koppelen aan middelen van het rijk (ILG), EU (POP) en andere provinciale middelen, binnen de provinciale Agenda Vitaal Platteland.

Afbakening

Door het platteland te ontwikkelen wakkeren we doorgaans ook de economische bedrijvigheid aan, verhogen we de ecologische en landschappelijke kwaliteit en bevorderen we de sociale leefbaarheid in een gebied. Plattelandsontwikkeling staat daarmee niet op zich zelf en heeft veel raakvlakken met beleid voor ruimtelijke ordening, natuur en landschap, recreatie en toerisme, water en milieu, etc.

De activiteiten in dit programma bevinden zich vaak op het snijvlak met andere thema's en geven dan ook mede invulling aan de uitvoering van het provinciale beleid op andere beleidsterreinen en thema's. Het bestaande beleid van deze beleidsvelden is het uitgangspunt waarbinnen we opereren. Voor het thema plattelandsontwikkeling en voor de landbouw hebben we in dit programma specifiek nieuw beleid geformuleerd. De negen doelen uit het programma worden opgenomen onder doelen van de provinciale Agenda

Vitaal Platteland (pAVP), het provinciaal meerjaren uitvoeringsprogramma voor de fysieke ruimte. De doelen geven ook de richting aan voor de inzet in het nieuwe Plattelandsontwikkeling Programma (POP2) van de Europese Unie.

3. Ambitie en doelen

*Een veelzijdig en vitaal Utrechtse platteland,
Balans tussen behoud en ontwikkeling*

Een veelzijdig en vitaal platteland bestaat naar ons idee in Utrecht uit veel verschillende landschappen, aantrekkelijke natuur, voldoende en goede vrijetijdsvoorzieningen, aangename gebieden om te recreëren, bloeiende woonkernen en een gezond functionerend ecosysteem. En niet te vergeten uit ondernemers die geld verdienen met de productie van voedsel of nieuwe producten en diensten van het platteland.

We hebben drie ambities geformuleerd die voor Utrecht van belang zijn om een veelzijdig en vitaal Utrechts Platteland te bereiken. Binnen deze ambities onderscheiden we negen doelen.

Ambitie A. Vraaggericht ondernemen voor de Utrechtse samenleving

We willen het agrarische en niet-agrarische ondernemerschap vergroten door zogeheten 'vraaggericht ondernemerschap': kijken welke plattelandsproducten consumenten graag willen hebben of welke producten iets extra's toevoegen. Zo ontstaat een rijk geschakeerd en verrassend assortiment van bestaande en nieuwe producten en diensten.

De provincie Utrecht wil vooral die ondernemers en samenwerkingsverbanden professionaliseren die hun meerwaarde ontleen aan het feit dat hun bedrijf op het Utrechtse platteland is gevestigd. En ondernemers die verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteiten van het platteland.

Doel 1 Duurzame landbouw met een optimale (fysieke) landbouwstructuur.

Doel 2 Grotere professionaliteit van ondernemers en hun samenwerkingsverbanden

Doel 3 Groei van verbrede landbouw en 'nieuw' ondernemerschap.

Ambitie B. Benutten van het Utrechtse natuurlijke en sociale kapitaal

De unieke landschappen, aantrekkelijke natuur en betrokkenheid van bewoners zijn het waardevolle kapitaal van onze provincie. We willen dit kapitaal inzetten bij het uitvoeren van activiteiten en projecten. Zo ontstaan voor de toekomst, duurzame vormen van beheer en gebruik.

Doel 4 Duurzaam beheer van het landelijk gebied door landgebruikers en – eigenaren.

Doel 5 Meer mogelijkheden voor recreatief (mede)gebruik van platteland en natuur.

Doel 6 Streekidentiteit en –cultuur versterkt plattelandseconomie.

Doel 7 Een leefbaar landelijk gebied.

Ambitie C. Ruimte voor experimenten

Als bestuurlijke partner staan wij open voor initiatieven en projecten van medeoverheden en particulieren om samen tot creatieve oplossingen en vernieuwingen te komen. Dat de provincie graag als publiek ontwikkelaar wil optreden is een belangrijke randvoorwaarde voor het succes van plattelandsontwikkeling.

Doel 8 De provincie Utrecht is meer partner op het platteland.

Doel 9 Wet- en regelgeving voor plattelandsontwikkeling wordt ontwikkelingsgericht toegepast.

4. Kosten en financiering (budget)

De middelen voor 'Land van Utrecht, visie en activiteitenprogramma plattelandontwikkeling' zijn vastgelegd in de voorjaarsnota 2004. Daarmee kunnen we de activiteiten financieren, menskracht beschikbaar stellen, subsidie voor projecten mogelijk maken en communiceren, monitoren en evalueren. Hierover is al besloten in het bestedingsvoorstel 'voorjaarsnota 2004, plattelandontwikkeling van 6 september 2005'.

Naast deze middelen die onder de noemer 'plattelandontwikkeling' beschikbaar zijn, zijn er binnen de provincie Utrecht verschillende budgetten om projecten te financieren. Onderstaand overzicht geeft totale bedragen voor projecten weer, welke ingezet worden via programma's over meerdere jaren.

Plattelandontwikkeling	Voorjaarsnota 2004	€ 1.6 mln
Plattelandstoerisme	Stimuleringsfonds	€ 0.2 mln.
Leefbaarheid Kleine Kernen	Sociale Agenda	€ 2 mln.
Landbouw en Milieu	PMP	€ 0.3 mln.
Agrarisch en Particulier natuurbeheer	Coalitieakkoord	€ 0.5 mln.
Groene Diensten	Coalitieakkoord	€ 0.5 mln.
Landbouwstructuurversterking	Begroting 2006	€ 0.75 mln.
Ondersteuning Jonge boeren	Voorjaarsnota 2005	€ 0.25 mln.

Het provinciale meerjarenprogramma bevat naast bovenstaande programma's gebiedsgerichte projecten. Binnen deze projecten zijn er meerdere mogelijkheden voor financiering van plattelandontwikkeling, zoals het Reconstructieplan, het Plan van aanpak De Venen maar ook de Nationale Landschappen.

Dit programma geeft inhoudelijk de richting voor de financieringsmogelijkheden, zonder de totale sturing over te nemen.

In het Loket Landelijk Gebied, het centrale punt voor vragen over het landelijk gebied van de provincie, zorgen we ervoor dat een aanvrager toegang heeft tot al de genoemde middelen. Kennis van de verschillende financieringsstromen hoeft een aanvrager niet te bezitten.

5. Activiteitenprogramma

Doel en opzet

Dit programma beschrijft acties die wij als provincie samen met anderen gaan uitvoeren, acties waar we opdrachten voor geven of waar subsidiemogelijkheden voor zijn.

Voor plattelandsontwikkeling is 1 miljoen euro in vier jaar vrijgemaakt voor directe subsidie aan projecten. De provincie zorgt voor de coördinatie van het programma en biedt hulp bij het tot stand komen van projecten. Projecten die specifiek gericht zijn op landbouw en landbouwgerelateerde plattelandsontwikkeling kunnen subsidie krijgen uit dit budget, aanvullend op de bestaande budgetten voor natuurontwikkeling, landinrichting, gebiedsgericht beleid, recreatie en toerisme, water en milieu en de leefbaarheid in kleine kernen.

Zo biedt de provincie steun aan gemeenten, aan landbouw-, en groene organisaties, ondernemers, samenwerkingsverbanden en andere partners bij de uitvoering van projecten op het Utrechtse platteland. Maar dan moeten ze wel passen binnen het bestaande beleid van de provincie in het algemeen en in de doelen en criteria van het programma in het bijzonder.

Het actieprogramma is ontstaan na gesprekken binnen de provincie en met een aantal externe partijen. Verschillende partijen hebben projectideeën aangedragen. Dat het programma is vastgesteld door GS en PS neemt niet weg dat we open staan voor aanvullende nieuwe activiteiten. De doelen staan voor de komende vier jaar vast.

Activiteiten

Of we als provincie Utrecht slagen in onze ambities voor plattelandsontwikkeling hangt af van de activiteiten die wij zelf, maar vooral ook de partners in het veld ontplooiën. Er gebeurt in feite al veel, deels op lokaal en ondernemersniveau; deels in andere provinciale programma's (zoals Agenda 2010, Agenda Vitaal Platteland, LEADER+, Actieplan Recreatie en Toerisme, Milieubeleidsplan, Reconstructie, Sociale Agenda, Wel Thuis!). In dit hoofdstuk beschrijven we de activiteiten die bijdragen aan de ambities en aan de negen doelen voor plattelandsontwikkeling.

Het actieprogramma dekt daarmee het thema plattelandsontwikkeling als geheel. Het bevat geen overzicht van alle activiteiten en projecten die in het landelijk gebied van Utrecht (gaan) worden uitgevoerd. Wel verwijzen we naar andere programma's die voor plattelandsontwikkeling cruciaal zijn. Het programma 'Duurzame Landbouw', dat activiteiten op het gebied van landbouw en milieu bevat, is integraal opgenomen. Doelen 1 tot en met 4 zijn -onder meer- gericht op de land- en tuinbouw.

Per activiteit vermelden we de doelgroepen, de mogelijke partners, de specifieke rol van de provincie Utrecht, de cofinanciering en de beoogde prestatie. Bij cofinanciering is aangegeven uit welk budget de provincie meebetaalt of mee kan betalen. Bij de beschrijving van de rol van de provincie onderscheiden we de volgende drie taken:

- Kaders stellen en toetsen;
- Faciliteren en stimuleren;
- Initiëren en ontwikkelen.

De laatste twee taken horen bij de rol van de provincie als ontwikkelaar zoals die in paragraaf 6 is beschreven. De eerste bij de rol van opdrachtgever. Wat het beoogde resultaat is, is onder de noemer 'prestatie-indicator' alleen aangegeven als een activiteit meetbaar is en als deze voortkomt uit het Budget Plattelandsontwikkeling (BPO).

Ambitie A. Vraaggericht ondernemen voor de Utrechtse samenleving

Doel 1. Duurzame landbouw met een optimale (fysieke) landbouwstructuur

De landbouw in Utrecht, en met name de melkveehouderij, is een grote grondgebruiker en beheerder van de open, groene ruimte. De primaire land- en tuinbouw heeft al jaren te maken met schaalvergroting en professionalisering, wat ook noodzakelijk is als een deel van de huidige agrariërs in Utrecht wil blijven voortbestaan. Zij hebben te maken met steeds scherpere concurrentie op de Europese en wereldmarkt. Wij willen de productieomstandigheden voor land- en tuinbouwers zo optimaal mogelijk maken, en ook is het noodzakelijk dat de ondernemers buiten de grenzen van hun bedrijf naar nieuwe mogelijkheden zoeken.

In de provincie Utrecht zijn duidelijke grenzen aan verdere vergroting van de schaal en verlaging van de kostprijs. Dat komt door de hoge grondprijzen, door milieueisen en de matige natuurlijke omstandigheden waaronder boeren moeten produceren, zoals in het westelijk veenweidegebied. Ook in delen van de provincie waar zich bijzondere landschappen en natuurgebieden bevinden (de Utrechtse Heuvelrug, het Langbroekerweteringgebied en de Gelderse Vallei) zijn schaalvergroting en lagere kostprijzen bijna niet te realiseren. De provincie steunt de primaire landbouw als economische activiteit en drager van het landschap, en hecht daarbij vooral aan de positie van de landbouw in de landbouwkerngebieden uit het Streekplan. We willen als provincie vooral

een duurzame landbouw stimuleren en de productieomstandigheden, de zogeheten fysieke landbouwkundige structuur, voor deze bedrijven verbeteren.

Deze landbouwstructuurversterking realiseren we met een gebiedsgerichte aanpak, bijvoorbeeld in de Reconstructie (herinrichten van de buitengebieden van het oostelijk deel van onze provincie) en met landinrichtingsprojecten. In diverse gebieden binnen Utrecht kunnen we de landbouw duurzamer maken. Dan hebben we het over de extensiveringsgebieden van de Reconstructie, de landbouwkern- en ontwikkelingsgebieden, de veenweidegebieden, de Langbroekerwetering en het Kromme Rijngebied. Ook in gebieden met een beschermingsstatus zoals grondwaterbescherming en een Vogel- en Habitatrictlijn liggen hiervoor kansen. In opdracht van de provincie Utrecht en LTO Noord geeft de stichting LaMi agrariërs advies hoe ze milieunormen (versneld) kunnen halen, en stimuleert zo duurzame, milieuvriendelijke (en biologische) land- en tuinbouw.

Met deze activiteiten willen we bereiken dat in Utrecht goede mogelijkheden blijven bestaan voor duurzame agrarische ondernemers: Agrariërs met een open vizier niet alleen naar de eigen, maar ook naar de stedelijke samenleving, die zorg dragen voor een goede agrarische productie en beheer van het landschap.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke Partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Verbeteren productieomstandigheden en structuurversterking land- en tuinbouw door uitvoeren landinrichtings-, reconstructie- en (andere) gebiedsgerichte projecten (verkaveling, toegang en ontsluiting, waterhuishoudkundige maatregelen).	Agrarische ondernemers	Landinrichtings-, Reconstructie-, gebiedscommissies, LTO Noord, DLG, Stichting Kavelruil	Kaders stellen (opdracht geven) & toetsen	Landinrichting/ILG, begroting 2006	Doelstellingen landbouw binnen landinrichtings- en gebiedsgerichte plannen gewaarborgd.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke Partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Vergroten grondmobiliteit door het bij elkaar brengen van grondvragers en –aanbieders zoals door Trefpunt pacht en oprichten regionale groundbank (Reconstructie Gelderse Vallei).	Agrarische ondernemers, particuliere grondeigenaren	Reconstructie- en gebiedscommissies	Kaders stellen (opdracht geven) & toetsen	Reconstructie/BPO (proceskosten)	Doelstellingen landbouw waarborgen
Ondersteunen innovaties land- en tuinbouw door middel van financiële bijdrage in het voortraject, en bemiddeling bij financiering, kennis vergaren en ontwikkelen partnerschap. De provincie werkt momenteel mee aan de volgende projecten: duurzame stallen; duurzame energieproductie glastuinbouw; introductie ziekte-resistente fruitsoorten	Agrarische ondernemers	Initiatiefnemer, architecten gebiedscommissie, Provincie, Lami, LTO Noord	Faciliteren & stimuleren	POP2, SGB, PMP, Reconstructie, BPO	-
Stimuleren biologische landbouw gericht op: het verduurzamen van de gangbare landbouw door het overnemen van technieken uit de biologische landbouw, ondersteunen van agrariërs die in omschakeling zijn, ondersteunen van bestaande biologische agrariërs daar waar zij tegen gezamenlijke problemen oplopen en het vergroten van de markt voor duurzaam geteelde producten.	Agrarische ondernemers	Lami, Provincie Utrecht, LTO Noord	Kaders stellen (opdracht geven) & toetsen	PMP, SGB	Jaarprogramma Lami uitgevoerd
Stimuleren duurzame landbouw door ondersteunen van agrariërs bij versnelde invoering van milieuvriendelijke bedrijfsvoering, met oog voor de economische en sociale draagkracht van de agrariërs.	Agrarische ondernemers	Lami, Provincie Utrecht, LTO Noord	Kaders stellen (opdracht geven) & toetsen	PMP, SGB, POP2, waterschappen, Hydron	Jaarprogramma Lami uitgevoerd
Stimuleren duurzaam bodembeheer als sleutelfactor bij het komen tot duurzame vormen van landbouw. Onder andere start project Agrodiversiteit.	Agrarische ondernemers, loonwerkers	Lami, onderzoeksinstituten, waterschappen, Reconstructiecommissie.	Kaders stellen (opdracht geven) & toetsen	PMP, Reconstructie, POP, SGB/ILG	3 projecten uitgevoerd
Uitvoeringsprogramma Diffuse verontreinigingen Reconstructie Gelderse Vallei.	Agrarische ondernemers	Waterschap Vallei en Eem, Reconstructiecommissie, Provincies Utrecht en Gelderland	Faciliteren & stimuleren	Reconstructie, SGB, POP	Uitvoeringsprogramma gereed

Doel 2. Grotere professionaliteit van ondernemers en samenwerkingsverbanden

Veel ondernemers op het platteland hebben een binding met het gebied, en dat geldt zowel voor agrarische als niet-agrarische ondernemers. Beiden spelen een belangrijke rol in de toekomst van het platteland, bijvoorbeeld als producent, beheerder of als dienstverlener. De initiatieven die zij nemen bepalen mede het succes van plattelandontwikkeling. Denk hierbij aan ondernemers met bedrijven voor primaire landbouw, verbrede landbouw, landgoedeigenaren of andere particuliere grondbezitters, aan ondernemers uit het midden- en kleinbedrijf, ondernemers die de voorzieningen in kleine kernen bestieren en jonge ondernemers. Ook terreinbeheerders kun je zien als

ondernemers van de toekomst.

Hoe meer kennis, visie en vaardigheden deze ondernemers met elkaar, met gemeenten, consumenten, bewoners en andere belanghebbenden kunnen ontwikkelen, uitwisselen en toepassen, hoe groter de kans op succes.

De bedoeling van de hieronder beschreven activiteiten is dat ondernemers vaardigheden uitbouwen en vooral hoe ze zich meer op de vraag van de markt en op de klant kunnen richten: vraag- en klantgericht ondernemen. In de keten van agrarische producenten, verwerking, handel en horeca willen we vooral de samenwerking vergroten. Ook heeft de provincie vanuit het Actieplan Recreatie en Toerisme het Loket voor Plattelandstoerisme opgezet. Deze activiteit staat beschreven bij doel 3.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Stimuleren samenwerking productie en afzet in de keten. Vragende en aanbiedende partijen (primaire agrarische productieketen, landbouw en zorg, streekproducten, agrotourisme/plattelandstoerisme, verkoop biologische producten) werken op professionele basis aan de ontwikkeling en vermarkting van producten en diensten op het platteland.	Agrarische ondernemers MKB/Horeca	Intermediaire organisaties zoals het Streek- en Smaakverbond, Biologica, UTR en streek VVV's	Faciliteren & stimuleren	BPO	4 samenwerkingsverbanden
Ondersteunen van vergroting van vraaggerichte ondernemersvaardigheden van agrariërs. Werken aan het verdere vergroten van de oriëntatie van agrarische ondernemers op de omgeving, innovatie en verbreding.	Agrarische ondernemers	Provincie in samenwerking met landbouwkundige instellingen zoals LEI en CLM, Reconstructie- en gebiedscommissies	Initiëren & ontwikkelen	BPO	100 agrarische ondernemers participeren.
Kennisconsulent landbouw-milieu De kennisconsulent geeft informatie wanneer een agrariër in de bedrijfsvoering tegen onderwerpen oploopt waar de agrariër meer van wil weten. De kennisconsulent helpt tevens bij de zoektocht naar ontwikkelingsmogelijkheden van de agrariër.	Agrarische ondernemers	Lami	Kaders stellen (opdracht geven) & toetsen	PMP-Lami	

Doel 3. Groei van verbrede landbouw en ‘nieuw’ ondernemerschap

Consumenten, natuurbelevers en recreanten zijn in de provincie Utrecht in ruime mate voorhanden. Dat betekent dat er een (potentiële) vraag is naar producten en diensten op of in het verlengde van het boerenbedrijf. Voor een aantal ondernemers is verbrede landbouw een mogelijkheid hun inkomen aan te vullen met bijvoorbeeld streekproducten, plattelandstoerisme of zorglandbouw. En als er door deze activiteiten meer mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding en recreatie ontstaan in de provincie, of als er meer zorgfaciliteiten komen, wint ook in onze visie de samenleving aan kwaliteit.

Dit doel richt zich op de private markt. Verbreding van de publieke markt, zoals natuur- en landschapsbeheer, komen verderop bij ambitie B aan de orde.

De provincie vindt het belangrijk dat de primaire landbouwbedrijven in Utrecht andere activiteiten oppakken, en dat kunnen zowel agrarische als niet-agrarische activiteiten zijn. Omschakelende agrarische ondernemers, het midden- of kleinbedrijf en dienstverlenende bedrijven (zoals ICT) vormen ook een belangrijke doelgroep, maar dan moeten hun initiatieven wel leiden tot een meerwaarde voor het gebied.

Wij willen met deze activiteiten bereiken dat 'verbreders' en plattelandsondernemers in Utrecht een breed en veelzijdig palet aan producten en diensten kunnen aanbieden aan bewoners van en consumenten in Utrecht en omgeving. De provincie investeert in intensieve contacten met de projectaanvragers om tot kansrijke projecten te komen.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke Partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Stimuleren van totstandkoming van streekproducten. Nadruk op vraaggerichtheid, kwaliteit, streekeigenheid, productontwikkeling en samenwerking bij productie en afzet. Steun aan regionale initiatieven voor plattelandstoerisme.	Verbreders, plattelandsondernemers, consumenten	Samenwerkingsverbanden van verbreders (zoals Groene Hart Landwinkel, Vallei Landwinkel)	Faciliteren & stimuleren	BPO, mogelijk voorjaarsnota 2006	8 nieuwe projecten ketensamenwerking
In beeld brengen wensen van consumenten en horeca ten aanzien van (biologische) plattelandproducten en –diensten.	Verbreders, plattelandsondernemers, consumenten	Provincie Utrecht en te zoeken anderen	Initiëren en ontwikkelen	BPO (mogelijk voorjaarsnota)	2 Consumentenonderzoeken uitgevoerd (aan begin en eind)
Ondersteunen projecten gericht op het vergroten van de vraag naar biologische producten. Motie 4 PMP	Verbreders, plattelandsondernemers, scholen, consumenten	Intermediaire organisaties (NMU, Lami), verbreders, gemeenten	Faciliteren & stimuleren	BPO	4 projecten
Productontwikkeling en kwaliteitsverbetering landbouw en zorg	Plattelandsondernemers zorg en opvang	Belangenorganisaties zoals Vereniging Landbouw en Zorg	Faciliteren & stimuleren	BPO	1 project
Productontwikkeling en kwaliteitsverbetering plattelandstoerisme	Bestaande en	Provincie, gemeenten	Faciliteren &	Provincie/POP,	10 projecten

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke Partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
aansluitend op het Loket Plattelandstoerisme.	potentiële verbreders		stimuleren	BPO	
Stimuleren nieuwe ondernemers en ondernemersactiviteiten op het platteland	Plattelandsondernemers, MKB	Makelaars, gemeenten, provincie en KvK	Initiëren en ontwikkelen	BPO/mogelijk Economisch beleidsplan	2 projecten

Ambitie B. Benutten van het Utrechtse natuurlijke en sociale kapitaal

Doel 4. Duurzaam beheer van het landelijk gebied door landgebruikers en –eigenaren

Zoals gezegd: de landbouw, en dan vooral de melkveehouderij, is van oudsher dé beheerder van het Utrechtse landschap, met daarnaast de natuurbeherende instanties en particuliere (landgoed)grondeigenaren. Al deze beheerders kunnen publieke doelen voor natuur, landschap, recreatie en waterbeheer bereiken. Nieuwe financieringsvormen, meervoudig landgebruik en gebiedsafspraken bieden wellicht kansen.

Nu en in de toekomst komen er meer mogelijkheden om natuur en landschap op een andere, nieuwe manier te beheren. Zo kunnen boeren samenwerken bij het realiseren van ecologische verbindingszones, nieuwe natuur en bij landschapsbeheer in het veenweidegebied. Ook kunnen ze kleinschalige ('blauwe') waterdiensten leveren zoals het vasthouden van water voor droge tijden, het tijdelijk opvangen van overtollig water en de verbetering van de

waterkwaliteit. Per gebied moet worden gezien of dit soort nieuwe beheersvormen ondernemerstechnisch en planologisch (in verband met kwetsbaarheid en ruimtelijke kwaliteit) mogelijk zijn. In het veenweidegebied wil de provincie bijvoorbeeld graag het beheer van water, natuur en landschap op een werkbaarder schaal brengen en is zij voor collectieve vormen van beheer door agrariërs, natuurbeheerders en particulieren. De provincie zal zulke nieuwe collectieven mede opzetten, om daarmee ook het spel van vraag en aanbod van producten en diensten op gebiedsniveau makkelijker te maken.

De provincie wil groene en blauwe diensten stimuleren door nieuwe diensten te ontwikkelen en ervaringen uit te wisselen. In lijn met de Catalogus Groene en Blauwe Diensten is ze van zins te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor nieuwe pakketten voor water- en milieubeheer. Per gebied moeten publieke partijen afspreken of en hoe deze diensten gefinancierd worden. Dat vraagt om maatwerk. Zodra de EU een besluit heeft genomen over de Catalogus Groene en Blauwe diensten verschaffen we hierover helderheid.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Stimuleren natuur- en landschapsbeheer door agrariërs en particulieren met oog voor water- en milieubeheer, conform provinciale nota Agrarisch en Particulier Natuurbeheer.	Particuliere terreineigenaren, agrariërs, agrarische N&L verenigingen	Provincie, Landschapsbeheer Utrecht, agrarische N&L verenigingen, UPG, waterschappen	Faciliteren & stimuleren	SAN, SN, KLE, POP2, witte gebieden	-
Ontwikkelen en verkennen van nieuwe beheers-, inrichtings- en financieringsvormen die passen binnen gebiedsontwikkeling en behoud cultuurhistorisch landschap (bijv functie volgt peil en regeling natuurlijke handicaps).	Agrariërs, particuliere terreineigenaren, agrarische N&L verenigingen, NB-organisaties	Provincie, waterschappen, gemeenten, LBU, UPG, Agrarische N&L verenigingen, NB-organisaties, LTO Noord, onderzoeksinstituten, LNV, ondernemersverenigingen	Initiëren & ontwikkelen	Groene Hart, FES, waterschappen, BPO (ontw. Kosten)	1 project
Extra regionale milieu- en waterdimensie in projecten, bijv. milieu binnen groene en blauwe diensten uitwerken	Agrarische ondernemers	Provincie, LTO Noord, Reconstructie, NB-organisaties	Kaders stellen Faciliteren	Reconstructie	2 bedrijfsconcepten getoetst/geïmplementeerd.

Doel 5. Meer mogelijkheden voor recreatief (mede)gebruik van natuur en platteland

De provincie Utrecht is gezegend met diverse bijzondere natuurgebieden, aantrekkelijke en hoogwaardige landschappen en een cultuurhistorisch waardevol platteland. Van oudsher zijn met de landgoedbossen, landgoederen, oude veenweideontginningen en waterplassen bijzondere gebieden en terreinen aanwezig. Bewoners en recreanten brengen hun vrije tijd graag in de natuur en op het platteland door. Maar het landelijk gebied is op veel plaatsen niet goed toegankelijk, of de gewenste producten of diensten ontbreken ter plekke. Voor wandelaars zou het bijvoorbeeld aantrekkelijk zijn om op meer plaatsen door agrarisch gebied of over landgoederen te kunnen wandelen, en ook voor fietsen en paardrijden zijn de mogelijkheden nog niet uitgeput. Te denken valt ook aan meer horecagegelegenheden die 's zondag geopend zijn, meer pleisterplaatsen en kleinschalige attracties voor dagrecreatie.

Ons doel: als we het recreëren aantrekkelijker kunnen maken en tegelijkertijd de kwaliteit van natuur en landschap kunnen behouden en verbeteren, zal de betrokkenheid bij en het draagvlak voor natuur en platteland groter worden. Dat houdt in dat we precies moeten kijken waar welke vormen van recreatie binnen bestaande bossen, natuurgebieden, landgoederen en landbouwgebieden gewenst zijn. Het vergt een integrale, allesomvattende benadering bij de ontwikkeling van nieuwe groengebieden en –zones. Uitgangspunt is de bescherming van de natuur en het moge duidelijk zijn dat de algemene doelstellingen voor natuur- en landschap, waaronder een goed functionerend ecosysteem voor flora en fauna, niet ter discussie staan. De

realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is nodig om dit doel te bereiken, en daarbij geldt voor ruimtelijke ontwikkeling het ‘nee, tenzij’ principe. Dit beleid is planologisch verankerd in het Streekplan Utrecht.

Rond de stedelijke kernen Utrecht en omstreken (Noorderpark) en Amersfoort (De Schammer) werkt de provincie met andere partijen aan meer groen met tegelijkertijd mogelijkheden voor intensieve recreatie. Het Actieplan Recreatie en Toerisme is bedoeld voor het verbeteren van deze mogelijkheden, onder meer in de projecten van Agenda 2010. Ook op landgoederen kan een uitgekende mix van kwalitatief hoogwaardige recreatie, natuurbescherming en –ontwikkeling ontstaan. Deze kansen zijn er ook binnen bestaande natuurgebieden, bij de ontwikkeling van robuuste ecologische en recreatieve verbindingen, bij initiatieven voor vergroting van natuurbeleving en bij het ontwikkelen van voorzieningen voor recreanten die graag de natuur of het platteland opzoeken. Terreinbeheerders, agrariërs, plattelandsondernemers, landgoedeigenaren en recreatieschappen hebben daarbij het voortouw.

De bedoeling is het aanbod aan paden, routes en pleisterplaatsen vanuit een dorp of wijk voor wandelaars, fietsers en ruiters uit te breiden. Verder willen we meer recreatief groen en meer toeristische ondernemers in het landelijk gebied. Mensen met een beperking/minder validen vormen een specifieke doelgroep. Wij willen met al deze activiteiten de hoge kwaliteit en de belevingswaarde van natuur en landschap in de provincie versterken, en dit landschap tegelijkertijd door (groene) recreanten, toeristen, natuurbelevers en bewoners op een kwalitatief hoogwaardige manier laten gebruiken.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Vergroten kwaliteit van recreatief medegebruik in samenhang met het verhogen van belevingswaarde natuur, landschap en cultuurhistorie op landgoederen.	Landgoed-eigenaren, SBB, recreanten	UPG, NB-organisaties, gemeenten, gebieds- en streekcommissies, provincie	Faciliteren & stimuleren	BPO (uren), mogelijk VTO Dekkingsvoorstel volgt	-
Benutting van (nieuwe) recreatieve routes (wandelen, fietsen,	Plattelands-	UTR, samenwerkings-	Faciliteren &	BPO (uren),	2 innovatieve

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
paardrijden) door ondernemers plattelandstoerisme, agrariërs, eigenaren/beheerders van cultuurhistorische monumenten. Het steunen van innovatieve projecten voor totstandkoming van voorzieningen, pleisterplaatsen en recreatiepunten langs routes in samenhang met behoud en ontwikkeling van natuur ('win-win'). E.e.a. complementair aan projecten Agenda 2010	ondernemers, agrariërs, eigenaren, monumenten, recreanten	verbanden van ondernemers, ANWB, fietsersbond, KHN, KvK, LAW	stimuleren	mogelijk VTO Dekkingsvoorstel volgt	projecten
Vergroten mogelijkheden van beleving natuur en landschap. Specifieke aandacht voor mensen met beperkingen. Verbeteren toegankelijkheid bestaande natuurterreinen en nieuwe mogelijkheden voor natuurbeleving (informatievoorziening, kijkschermen, webcam's, belevingsroutes).	Natuurrecreant, mensen met beperkingen	Natuurbeschermings-organisaties, (agrarische) natuur- en landschapsverenigingen, provincie	Faciliteren & stimuleren Initiëren & ontwikkelen	Dekkingsvoorstel volgt, BPO (uren)	3 projecten
Volgen en begeleiden van initiatieven van ondernemers voor aan water gerelateerde recreatie (kanoën, 'moerasbeleving' met specifieke aandacht voor mogelijke effecten op natuur(ontwikkeling)).	Plattelands-ondernemers, agrariërs, Recreanten	Plattelandsondernemers/ agrariërs, provincie	Faciliteren & stimuleren	Dekkingsvoorstel volgt, BPO (uren)	-
Ontwikkeling van robuuste ecologische/recreatieve verbindingzones.	Natuurrecreant, NB-organisaties. natuur- en landschapsverenigingen	Provincie, NB-organisaties, natuur- en landschapsverenigingen, waterschappen	Initiëren & ontwikkelen	Dekkingsvoorstel volgt	-

Doel 6. Streekidentiteit en –cultuur versterkt plattelandseconomie

We leven in tijden van globalisering, inwisselbare woonwijken en winkelcentra, internet. Onze leefwereld wordt enerzijds groter en uniformer. Anderzijds groeit bij mensen de behoefte aan een eigen cultuur, iets waarmee ze zich kunnen identificeren. Deze herkenbare cultuur en identiteit zijn misschien nog het meest tastbaar in het eigen dorp of de eigen streek en de behoefte hieraan biedt kansen om producten van de eigen streek goed in de markt te zetten en om wonen en werken hier op aan te passen. Tegelijkertijd staan een gevestigde cultuur en de bijbehorende, soms conservatieve normen en waarden vernieuwing hier en daar in de weg.

Klachten en bezwaren van (nieuwe) bewoners in het buitengebied kunnen eveneens een rem zijn voor ondernemers. We zien het als een uitdaging voor ondernemers om met de streekcultuur van het platteland rekening te houden en deze te benutten en te 'vermarkten'. De provincie streeft namelijk juist naar versterking van de dorps- en streekidentiteiten en wil deze vertalen in economische en sociaal-culturele activiteiten en voorzieningen zoals een streekcentrum. Wij willen bereiken dat ondernemende mensen die zich richten op de streek en zich op die manier met plattelandsontwikkeling bezighouden steun en ruimte krijgen om hun initiatieven daadwerkelijk uit te voeren. Zo kunnen we de cultuur en identiteit van de streek beter benutten.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Bewustzijn van streekidentiteit en eigen streekcultuur versterken en 'vermarkten'. Nadruk op uitwisseling en 'confrontatie' tussen individuen, organisaties en 'culturen' (tussen dorpen, stadswijken, maar ook nationaliteiten).	Ondernemers, streekbewoners, nieuwkomers ('import')	Maatschappelijke organisaties (bijv. cultuurhistorische verenigingen en culturele organisaties), ondernemersorganisaties, Streekorganisaties (bijv. Terecht Anders), gemeenten	Faciliteren & stimuleren	BPO/Kleine Kernen	3 projecten over streekcultuur en 'vermarketing' streekidentiteit.
Bekendheid vergroten en bespreekbaar maken van het deelnemen aan nieuwe plattelandsactiviteiten door "Best Practice" in 'boerentaal' te brengen. ondernemers vertellen ervaringen met plattelandsactiviteiten en vertalen wetenschappelijk onderzoek naar praktijk (praktijkvoorbeelden). Met nadruk op verschillende gebiedsspecifieke toepassingen en bevorderen uitwisseling tussen ervaringsdeskundigen.	MKB, agrariërs, bewoners	ANV's, KvK, ondernemersverenigingen, provincie	Initiëren & ontwikkelen Faciliteren & stimuleren	BPO	3 projecten met best practice toegepast.

Doel 7. Een leefbaar landelijk gebied

Ook al zijn voorzieningen in de provincie Utrecht nog relatief dichtbij, dorpsbewoners hechten groot belang aan een postkantoor, winkels, een basisschool, zorg en andere basisvoorzieningen in hun directe omgeving. Mensen willen in een leefbare omgeving wonen, en oplossingen zijn daarom zeer welkom. Zo zijn al diverse projecten uitgevoerd zoals het opzetten van brede scholen, Cultuurhuizen (Agenda 2010 project Ureka!), andere brede samenwerkingsverbanden en gebouwen in dorpen zoals multifunctionele centra. Bewoners dragen zelf ideeën aan voor de realisatie van ‘ommetjes om het dorp’ en willen bij de uitvoering vaak zelf actief betrokken zijn. Dit soort projecten komt echter niet zomaar tot stand. Voor deze leefbaarheidsproblematiek van de kleine kernen in Utrecht heeft de provincie in 2004 het Uitvoeringsplan project Leefbaarheid Kleine Kernen opgesteld. Daarin geeft de provincie aan lokale processen die zij kansrijk acht

ondersteuning bij het formuleren van een opdracht, het vormgeven van het proces, het ontwerpen van gebouwen of het opzetten van een duurzame structuur.

Het Uitvoeringsplan Kleine Kernen richt zich vooral op de bebouwde kom. In de loop van 2006 is het overzicht met leefbaarheidsprojecten gereed. Zo is er de pilot Lopikerwaard, gericht op het verbeteren van leefbaarheid van de kleine kernen in de Lopikerwaard. Het stimuleringsprogramma LEADER+ in het veenweide- en Kromme Rijngebied ondersteunt tot en met 2007 lokale en regionale leefbaarheidsprojecten. Maar daarnaast willen wij met het programma plattelandontwikkeling juist ook in het buitengebied die structuurversterking aanzwengelen en kijken of daartoe mogelijkheden zijn binnen wet- en regelgeving. Daarom zullen we aanvullend op het Uitvoeringsplan Leefbaarheid Kleine Kernen en LEADER+ activiteiten ondersteunen die een specifieke, sterke relatie hebben met plattelandontwikkeling en landbouw in het landelijk gebied.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Benutten functie van kleine kern als poort voor het landelijk gebied door middel van het ondersteunen van initiatieven van dorpsbewoners, gemeenten en agrariërs.	Bewoners, recreanten	Bewonersgroepen, gemeenten, recreatieschappen, kerkelijke organisaties, agrariërs, MKB ondernemers	Faciliteren & stimuleren	BPO, POP2/LEADER, Groene Hart/ Kleine Kernen	3 Projecten
Stimuleren en ondersteunen van kleinschalige product-marktcombinaties en andere initiatieven in het buitengebied van ondernemers (MKB) en dorpsbewoners om voorzieningen in stand te houden/impuls te geven. Bijv. nieuwe functies voor vrijkomende agrarische bebouwing, zorgsuper, regionaal vervoer, loketten, cultureel aanbod. Procesondersteuning bij projectontwikkeling, koppelen belanghebbenden, ontwikkelen en uitvoeren concepten.	Ondernemers (in spe), bewoners, zorgcliënten	Ondernemersverenigingen, supermarkketens, banken, TPG, gemeenten, zorginstellingen, provincie, Alleato, woningbouwcoöperaties, dorpsraden	Faciliteren & stimuleren	BPO, Kleine Kernen, POP2/ LEADER	2 projecten ondersteund, 2 uitvoeringsplannen

Ambitie C. Ruimte voor experimenten

Doel 8. Provincie Utrecht is meer partner op het platteland

Plattelandsontwikkeling staat of valt met de ontwikkelkracht van ondernemers. Hoezeer ondernemers zich kunnen ontwikkelen hangt af van wet- en regelgeving en de manier waarop overheden met nieuwe ideeën omgaan.

Lokale en regionale afspraken met bestaande en nieuwe partners komen steeds meer ontwikkelings- en uitvoeringsgericht tot stand. Zo ontstaan nieuwe vormen van publiekpublieke en publiekprivate samenwerking, die per gebied de kwaliteit van de omgeving verbeteren. Dit vraagt van provincie, gemeenten en waterschappen een pro-actieve, stimulerende en anticiperende houding bij het vormgeven en uitvoeren van het beleid. Kortom een ontwikkelingsgerichte manier van werken gericht op nieuw partnerschap!

Eind 2005 heeft de IPO-commissie Lokker het advies 'De provincie als publieke ontwikkelaar' uitgebracht. Het advies beschrijft een aantal zeer relevante punten van aandacht voor plattelandsontwikkeling: deze vergt namelijk ook van ons als provincie een cultuurverandering en een versterking van de uitvoeringsorganisatie. Met de opening van het Loket Landelijk Gebied en de aanpak van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) werkt de provincie Utrecht aan deze versterking.

Als nieuwe partners elkaar vinden bij plattelandsontwikkeling wordt ook van deze overheden gevraagd dat zij hun cultuur aanpassen. Zij zullen zich meer moeten richten op het sluiten van coalities, op het onderhouden van de relaties, op initiatief nemen, interne afstemming en het scheppen van goede randvoorwaarden voor gebiedsontwikkeling.

Met onderstaande activiteiten wil de provincie vorm en inhoud geven aan ontwikkelingsgericht werken en partnerschap bij plattelandsontwikkeling.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke Partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Stimuleren ontwikkelingsgericht werken door overheden. Bijv. competentie-ontwikkeling voor publiek ondernemerschap bij nieuwe vormen van plattelandsontwikkeling in samenwerking met het Loket Landelijk Gebied	Medewerkers provincie, gemeenten en waterschappen	Provincie Utrecht	Initiëren & ontwikkelen	BPO	2 ontwikkelings-trajecten
Ontwikkelingsgericht werken in de praktijk bijv. groene werklandschappen, zorglocaties in het buitengebied, Focus op de Kromme Rijn	Ondernemers, grondeigenaren	Provincie, betrokken gemeenten en ondernemers, woningbouwcoöperaties /zorginstellingen	Initiëren & ontwikkelen	Provincie BPO/Kleine Kernen	3 pilots uitgevoerd

Doel 9. Wet- en regelgeving voor plattelandontwikkeling wordt ontwikkelingsgericht toegepast

Een pretpark bij een belangrijk natuurgebied is natuurlijk geen goed idee, maar soms dreigen we goede initiatieven voor plattelandontwikkeling en verbrede landbouw meteen te blokkeren door het toepassen van al te knellende wet- en regelgeving. Vaak is veel meer mogelijk dan we op voorhand denken, als gemeente en provincie in een vroeg stadium meedenken. Als er geld gestoken wordt in bijvoorbeeld natuur en recreatie kan men er meteen andere functies bijhalen. Recente en aanstaande veranderingen in wet- en regelgeving voor Ruimtelijke Ordening, stank, stad en milieu en ook de kinderopvang bieden kansen voor provincies en gemeenten om op een meer ontwikkelingsgerichte wijze beleid te ontwikkelen en uit te voeren.

In dit vroege stadium van meedenken is het opportuun om met externe deskundigen naar nieuwe vormen van ondernemerschap te kijken die het

platteland in beweging houden. De provincie biedt met het in 2004 vastgestelde Streekplan meer ruimte voor deze nieuwe economische dragers. Op het niveau van de bestemmingsplannen biedt dit Streekplan anderzijds ook de mogelijkheid tot maatwerk. Maar deze manier van werken staat nog in de kinderschoenen en willen we samen met gemeenten en ondernemers een impuls geven. Het kan zijn dat er behoefte is aan een externe adviescommissie, die de gevolgen voor de kwaliteit van de omgeving kan beoordelen, die meehelpt aan het vinden van oplossingen op maat. Op de Utrechtse Heuvelrug is al een dergelijke commissie begonnen, voor recreatie & toerisme in het gebied.

Onderstaande activiteiten brengen meer ‘beweging’ in het landelijk gebied. En ze maken duidelijk waar en hoe welke nieuwe economische activiteiten het beste tot bloei komen, en wel zo dat ze ook de kwaliteit van de omgeving en het milieu niet aantasten, of, integendeel, juist verhogen. Het kan zijn dat we samen kennis moeten ontwikkelen.

Beschrijving activiteiten	Doelgroep	Mogelijke Partners	Rol PU	Cofinanciering	Prestatie-indicator
Ontwikkelingsgericht toepassen van RO- en Milieuwetgeving evt. resulterend in een gereedschapskist handleiding bestemmingsplannen	Gemeenten, provincie, ondernemers	Gemeenten, provincie	Initiëren & ontwikkelen Faciliteren & stimuleren	Uren inzet	2 pilots
Inschakelen externe deskundigheid voor kennisontwikkeling en vroegtijdig advies bij plannen/ontwerpen voor nieuwe economische dragers.	Ondernemers, gemeenten	Provincie Utrecht	Initiëren & ontwikkelen Faciliteren & stimuleren	Provincie	Adviesstructuur met externe deskundigheid

6. Rol provincie

Plattelandsontwikkeling is een proces dat de provincie niet kan bedenken. Er verschijnen steeds meer private en publieke spelers op het toneel zoals gemeenten, waterschappen, ondernemers, organisaties van ondernemers, terreinbeherende organisaties, bedrijven, bewoners en maatschappelijke groepen. Spelers van natuur, landbouw, landschap, recreatie, milieubescherming, verkeer, cultuur en leefbaarheid. Maar ook geldverstrekkers, onderzoekers en grondbezitters. Tussen de spelers is overleg en afstemming nodig, maar dat mag niet ten koste gaan van de ambitie om ook werkelijk resultaat te boeken. De provincie Utrecht kiest immers voor uitvoering. De kunst is om gebruik te maken van het zelfoplossend vermogen van spelers uit de gebieden en de energie die er leeft. Dat laat bijvoorbeeld de LEADER+ aanpak bij uitstek zien. Als er goede afspraken zijn over haalbare doelen en projecten in de gebieden komt het resultaat beter in zicht. Een meer gelijkwaardige verhouding tussen de spelers, en daarmee tussen burgers en overheid, is de leidraad.

Een provincie die organiseert en faciliteert is goed voor het platteland, maar steeds vaker is het nodig dat zij ook initiatief neemt en daadwerkelijk deelneemt, participeert. „De presterende provincie is daarom een ondernemende provincie. Ondernemend in de zin van initiatief nemen, risico dragen, onorthodoxe wegen inslaan, creatief omgaan met geld, regels en instrumenten en coalities aangaan met private partijen. Niet louter een houding van behouden, beperken, tegengaan en controleren maar eerst en vooral ontwikkelen, ruimte bieden, toestaan en initiatief nemen. Kortom de rol van publieke ontwikkelaar” Dit citaat stamt uit het IPO advies 'De provincie als publieke ontwikkelaar. Rol en ambitie van de provincies in het landelijk gebied van augustus 2005.'

Voor dit programma vertalen we het bovenstaande in twee rollen:

1 Moderne opdrachtgever

Een opdrachtgever stelt kaders, maakt afspraken en toetst. De kaders komen in overleg met de partners tot stand. Door de voortgang en de resultaten te

toetsen kunnen de aanpak en de kaders waar nodig tijdig worden bijgesteld. Voorbeelden: het subsidietraject voor projecten, aansturing van de Stichting LaMi en het installeren van een adviescommissie voor nieuwe economische dragers.

2 Ontwikkelaar

Als ontwikkelaar willen we samen met gebiedspartijen werken aan goede ideeën, mede-investeren en onorthodoxe wegen verkennen. Soms in een meer terughoudende rol waarbij we faciliteren en stimuleren door menskracht, middelen en kennis beschikbaar te stellen. Zo kun je activiteiten opzetten om de vaardigheden van ondernemers te vergroten, duurzame landbouw te stimuleren of streekproducten op de agenda te zetten. De provincie investeert in de kwaliteit van de projecten door een robuust gesprek aan te gaan met initiatiefnemers, waar mogelijk initiatieven aan elkaar te koppelen of op een hoger schaalniveau te brengen.

Andere keren hebben we een actiever rol en initiëren of mede-ontwikkelen we zelf. Dat doen we met name bij projecten voor onderwerpen die niet vanzelf op de agenda komen of om zaken die vastlopen verder te krijgen. Bijvoorbeeld door met gemeenten ervaring op te doen in ontwikkelingsgericht toepassen van de middelen die ons ter beschikking staan, door partner te zijn in Focus Kromme Rijn en door activiteiten om nieuwe vormen van natuurbeleving voor de mens te realiseren.

Deze twee rollen geven ons meer dan voorheen ervaring met een ondernemende manier van werken met andere partijen. Zo zouden zorginstellingen, grootgrondbezitters en natuurgerichte reisorganisaties wellicht verrassende partners voor de toekomst kunnen zijn. De ondernemende manier van werken sluit ook goed aan bij de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening, die van de provincie vraagt al in de voorfase van plannen haar een visie op uitvoering te geven. Een ander voorbeeld is de toepassing van ontwikkelingsplanologie zoals in de pilot Groot Mijdrecht Noord.

7. Gebiedsgerichte programmering

De provincie Utrecht gaat het 'gebiedsgericht werken' in het landelijk gebied versterken, dat wil zeggen dat zij het overleg met andere overheden en partijen binnen een bepaald gebied gericht gaat voeren. Het provinciale meerjarenprogramma Agenda Vitaal platteland (pAVP) bevat afspraken met het rijk en de gebieden. De provincies krijgen de regie voor uitvoering van doelen in het landelijk gebied en meer vrijheid in de manier waarop ze rijksdoelen realiseren volgens de filosofie van de Nota Ruimte.

De provincie kent naast de rijks- ook eigen provinciale doelen. Beiden worden opgenomen in het pAVP. De provincie Utrecht sluit uiterlijk december 2006 een contract met het rijk over het realiseren van rijksdoelen voor zeven jaar. Daarvoor maken we met gebieden afspraken over prestaties die zij leveren om de rijks- en provinciale doelen te bereiken en over de bijbehorende middelen. Zo ontstaat een integraal uitvoeringsprogramma voor de fysieke inrichting van het landelijk gebied van Utrecht.

Deze nieuwe manier van uitvoering gaat niet vanzelf. De kernpunten voor de veranderingen om te komen tot 'de Provinciale meerjarenprogramma Agenda Vitaal Platteland' staan in het schema hiernaast.

De provinciale doelen voor plattelandontwikkeling in dit programma vallen onder de thema's van het provinciaal meerjarenprogramma Agenda Vitaal Platteland. De doelen komen hoofdzakelijk terug bij de thema's landbouw en sociaal economische vitalisering, maar ook bij landschap, natuur en recreatie. De provinciale Agenda Vitaal Platteland kent in totaal acht thema's (zie kader).

- Integraal meerjarenprogramma landelijk gebied voor de thema's natuur, recreatie, landbouw, milieu, sociaal economische vitalisering, water, reconstructie en landschap.
- Invoering van programmamanagement binnen de provincies met drie programmamanagers voor de gebieden.
- Rijksmiddelen opnemen in provinciale begroting en één kaderregeling voor het verstrekken van subsidies.
- Hulp bieden bij financiering van projecten en de uitvoering van subsidieregelingen door provinciaal Loket landelijk gebied.
- Overeenkomsten sluiten met gebiedspartners.
- Langjarige financiering aan gebieden met meer zekerheid over beschikbare middelen en flexibiliteit in uitvoering.

Het is de bedoeling de negen doelen van plattelandontwikkeling waar mogelijk gebiedspecifiek via de gebiedsgerichte projecten te realiseren, zoals dat in de pAVP ook voor andere doelen is uitgewerkt. Daarvoor moeten we dit programma plattelandontwikkeling eerst gebiedsgericht uitwerken. In de meeste gebiedsgerichte projecten staan algemene doelstellingen voor plattelandontwikkeling omschreven. Per gebied(splan) moeten we bekijken of en welke doelen voor plattelandontwikkeling relevant en kansrijk zijn, een en ander in samenspraak met de betrokken gebiedscommissies. Elk gebied is immers uniek; doelen en prestaties kunnen dus verschillen. De uitwerking is onderdeel van zowel het ontwikkelingstraject van het provinciaal AVP als van de uitvoering van dit programma. Voor zover voorhanden is wel gekeken naar de doelstellingen in de gebiedsplannen voor plattelandontwikkeling.

8. Monitoring, communicatie en procedures

Monitoring

Gedurende de looptijd volgen we de voortgang en resultaten van dit programma periodiek. Zo kunnen Gedeputeerde en Provinciale Staten geïnformeerd worden en hebben ze gelegenheid tijdig bij te sturen. We monitoren (controleren) en evalueren de algehele voortgang van het programma en het halen van concrete prestaties. Periodiek volgen betekent dat we jaarlijks naar de voortgang en resultaten binnen de activiteiten zullen kijken. Basis daarvoor vormen de prestatie-indicatoren, de financiële administratie en enkele interviews met hoofdrolspelers (gedeputeerde, projectleider, enkele projectpartners).

Aanvullend houden we ook nog andere parameters bij die inzicht kunnen bieden in hoeverre de doelen bereikt worden, mits de gegevens jaarlijks beschikbaar zijn. (schaalniveau: provincie Utrecht):

Parameters:

- Aantal en percentage primaire landbouwbedrijven (CBS Meitellingen).
- Aantal ha met landbouwstructuurverbetering
- Percentage agrariërs met een duurzame bedrijfsvoering
- Aantal en percentage biologische landbouwbedrijven
- Participatiegraad van ondernemers aan trainingen en innovatietrajecten
- Percentage agrarische bedrijven dat groter is dan 70 NGE (maat voor een groter agrarisch bedrijf)
- Percentage en soort verbrede activiteiten op agrarische bedrijven
- Aantal ha met contracten met vergoedingen voor beheer
- Percentage dagrecreatief gebruik van platteland
- Percentage gemeenten met kleine kernen dat met betrokkenheid van burgers projecten onderneemt op leefbaarheid

De resultaten van deze inventarisatie worden gebundeld in een beknopte jaarlijkse rapportage, die wordt aangeboden aan GS, (desgewenst) aan PS en aan de projectpartners. Jaarlijks brengen we ook aan onze partners verslag uit,

zoals te lezen is in de paragraaf communicatie.

Voor twee kengetallen worden aparte onderzoeken uitgezet: een consumentenonderzoek en een klanttevredenheidsonderzoek.

Parameter:

- Beoordelingscijfer consumenten over aanbod van producten en diensten van het platteland
- Beoordelingscijfer van klanten (gemeenten, ondernemers, organisaties en beheerders) voor partnerschap van provincie in plattelandsontwikkeling

Consumentenonderzoek

In het tweede en derde kwartaal van 2006 zullen we onderzoeken of de consumenten die het platteland van Utrecht bezoeken ook daadwerkelijk vinden wat ze zoeken en wat ze in het aanbod missen. Binnen drie jaar herhalen wij dit onderzoek. Het doel dat wij daarbij voor ogen hebben is inzicht te krijgen in de betrokkenheid van bezoekers bij het platteland van Utrecht en inzicht krijgen in hoe wij deze betrokkenheid kunnen vergroten. Binnen dit onderzoek worden ook vragen over leefbaarheid opgenomen.

Klanttevredenheidsonderzoek

Om te bepalen of onze partners zich voldoende betrokken en ondersteund voelen bij de uitvoering van het programma houden wij halverwege de uitvoeringsperiode een tevredenheidsonderzoek onder onze partners.

Deze onderzoeken liften zoveel mogelijk mee met al bestaande initiatieven in het project Loket Plattelandstoerisme, het Loket Landelijk Gebied en monitoring in het kader van de provinciale Agenda Vitaal Platteland.

Communicatie

Tijdens het programma betrekken we onze partners regelmatig bij het werkproces. Communicatie is een belangrijk voertuig om onze nieuwe manier van werken en cultuurverandering in praktijk te brengen. Communicatie is dus één van de activiteiten van dit programma. Door goed te communiceren over

de uitvoering van de activiteiten en projecten zetten we het onderwerp plattelandsontwikkeling op de agenda.

Dat doen we op de volgende drie manieren:

1 Voortgangsrapportage

Jaarlijks brengen wij aan onze partners verslag uit hoe het staat met de projecten en activiteiten in het programma en of de beoogde resultaten worden behaald.

2 Thema bijeenkomsten

Waar nodig organiseren wij themabijeenkomsten om delen uit het actieprogramma onder de aandacht te brengen. Elk jaar krijgt een thema specifieke aandacht. Voor 2007 staan de 'Streekproducten' op de agenda, en voor dit thema brengen we reeds in 2006 partijen bij elkaar. Themabijeenkomsten zijn ook handig om het netwerk plattelandsontwikkeling te versterken en elkaars kwaliteiten te ontdekken en benutten.

3 Uitwerking in gebiedsplannen

Het thema plattelandsontwikkeling kan met dit programma een steviger basis in de verschillende gebiedsplannen krijgen. Binnen de Reconstructie is dit proces al gestart. In andere gebiedsplannen staat de gebiedspecifieke vertaalslag op de agenda zoals in de Venen en in het Kromme Rijn-/Langbroekweteringgebied.

Procedures

Wanneer u subsidiemogelijkheden zoekt of een mede-investeerder kunt u contact opnemen met een gebiedscommissie of met het Loket Landelijk Gebied van de provincie Utrecht. Het Loket Landelijk Gebied is het centrale punt voor vragen over het landelijk gebied van de provincie. Dit loket is maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 10-12 uur telefonisch te bereiken op 030-258 2300 of per email loketlandelijkgebied@provincie-utrecht.nl.

Een subsidieverzoek kunt u indienen bij de verschillende gebiedscommissies, maar ook bij:

Provincie Utrecht Loket Landelijk Gebied
Postbus 80300 3508 TH Utrecht

Projecten komen in aanmerking voor cofinanciering van dit plattelandsontwikkelingsbudget als ze bijdragen aan de ambitie en doelen van het Visie- en Activiteitenprogramma. Daarnaast gelden er aanvullende criteria, deze kunt u opvragen bij de provincie Utrecht.

Als u wilt kunt u de provincie betrekken bij uw projectidee. De provincie kan u ondersteunen bij het ontwikkelen van een passend projectidee tot volwaardig projectvoorstel.

Mocht blijken dat er te weinig beroep op (mede)financiering uit het Budget Plattelandsontwikkeling wordt gedaan, zal door de provincie gericht worden getenderd.

**Bijlage: Achtergrond van het “Platteland in Ontwikkeling”
 Inhoudelijk achtergronddocument programma Plattelandsontwikkeling**

Inhoudsopgave

- 1 Maatschappelijke trends
- 2 De staat van het Platteland
- 3 Beleidscontext
- 4 Provinciaal Beleid
- 4.1 Landbouw
- 4.2 Water en Milieu
- 4.3 Recreatie
- 4.4 Leefbaarheid
- 4.5 Natuur
- 4.6 Landschap
- 4.7 RO beleid

Colofon

Uitgave: Provincie Utrecht
April 2006
Landelijk Gebied Ontwikkeling

Vastgesteld door GS op 11 april 2006
Na besluit in PS is het programma in een gedrukte versie te ontvangen

Tekst: Sandra van der Pas

Tekstbewerking: Andrea Bosman

Tekstbijdragen: Christel Steentjes
Madeleine Gerretsen
Rienk Schaafsma en Marieke Leentvaar

Met medewerking van: Jos Geenen
Stef Roell
Bas Wijffels
Erik Ypema

Fotografie: Kina
Wim van Est
Lami
Thea Segers
Wim Dijkman

Vormgeving en
drukwerkbegeleiding: Grafisch Centrum provincie Utrecht

Contact:
Subsidie: Loket Landelijk Gebied
maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 10-12 uur
telefoon 030-258 2300
email loketlandelijkgebied@provincie-utrecht.nl

Secretariaat: Landelijk gebied Ontwikkeling
030 2583294

